

[Indenrigsministeren.]

seret i deres fulde omfang, udgifter til et samlet beløb af 68 mill. kr.; i den mere begrænsede version er det samlede udgiftsbeløb 48 mill. kr. Tallene lader sig naturligvis kun ganske skønsmæssigt anslå, så længe projektering ikke har fundet sted.

Det er store tal, kan man sige, men fordelt over et rimeligt åremål skulle det ikke være nogen uforholdsmæssig byrde. Drager man sammenligning med vore nabolande, vil man heller ikke se noget påfaldende deri, tværtimod. I Sverige regner man således med, at totalomkostningerne ved oprustningen og udbygningen af de egentlige sindsygehospitaller vil komme til at andrage 495 mill. kr.; heraf repræsenterer foranstaltninger, hvorom beslutning allerede er truffet, et udgiftsbeløb af 105 mill. kr., og planen er i det hele antaget af rigsdagen som den dispositionsplan, der må lægges til grund. Men det må heller ikke glemmes, at det psykiatriske hospitalsvæsen, sengemæssigt set, repræsenterer omkring $\frac{1}{3}$ af vort samlede sygehusvæsen, og at det, selv under den planlagte oprustningsfase, kun vil kræve en langt mindre brøkdel af de summer, der sædvanligt ofres på sygehusvæsenets udbygning i almindelighed.

Også på dette punkt må vi se det psykiatriske hospitalsvæsenes problemer ud fra nye synsvinkler. Vi må klart vise vor vilje til at se på sindets lidelser som på andre sygdomme. Behandlingsmulighederne øges dag for dag, men de kan ikke fuldt udnyttes inden for de nuværende institutioners rammer. Sindssygehusvæsenet må nu for alvor drages ind i den udvikling, som det indtil for nylig i skæbnesvanger grad har været holdt uden for. Både de syge og deres pårørende har grund til at vente, at samfundet gør, hvad der kan gøres for at indfri de løfter, som de seneste års psykiatriske udvikling giver. Økonomiske hensyn kan påvirke det tempo, hvori planerne realiseres, men må ikke slå os ud af den kurs, der er lagt.

Med disse bemærkninger anbefaler jeg det foreliggende lovforslag til tingets velvillige behandling.

Jeg har yderligere den ære over for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om ud-*

skyldelse af revision af lov om statens husholdningsråd.

Ifølge den gældende lov om statens husholdningsråd skal loven optages til revision senest i folketingsåret 1958-59. Som det vil være de ærede medlemmer bekendt, bl. a. fra behandlingen af forslaget om forlængelse af den gældende lov sidste forår, har husholdningsrådets forhold været gjort til genstand for nærmere undersøgelse i et på foranledning af forvaltningsnævnet af mig i sin tid nedsat udvalg. Dette udvalg har nu afgivet betænkning ledsaget af et udkast til lovforslag, der er kaldt „Forslag til lov om hjemmenes forskningsinstitut“.

Da der imidlertid ikke har været enighed i udvalget om de fremtidige retningslinjer for husholdningsrådets virksomhed og ledelse, og da der hersker stærkt divergerende opfattelser af, hvorledes husholdningsrådets fremtidige forhold bør være, må det anses for ønskeligt, at hele dette spørgsmål gøres til genstand for nærmere overvejelse. Jeg skal derfor indskrænke mig til at foreslå, at den gældende lov forlænges et år.

Jeg skal desuden tillade mig for det høje folketing at fremsætte *forslag til lov om ophævelse af det amtskommunale fællesskab på Bornholm.*

Der har fra gammel tid bestået den særordning på Bornholm, at amtsråds kredsen ikke alene omfatter øens sognekommuner, men også samtlige øens købstæder.

Fællesskabet er oprindeligt begyndt som et fællesskab i økonomisk henseende, men fra midten af forrige århundrede har købstæderne også været repræsenteret i amtsrådet.

Den således på Bornholm bestående særordning har bl. a. fundet udtryk i lov nr. 84 af 4. marts 1918 og lov nr. 150 af 31. marts 1949, hvorved der er fastsat nærmere bestemmelser om fordelingen af Bornholms amtsfonds udgifter mellem land og by og om repræsentationen i det fælles amtsråd. Forud for vedtagelsen af begge disse love har land og by først forhandlet sig til rette om den ordning, man ønskede på øen, og lovene har alene indeholdt den lovgivende magts bekræftelse af disse overenskomster.

Den overenskomst, der lå til grund for

[Indenrigsministeren.]

1949-loven, var gældende for 10 år fra 1. april 1949 at regne, og den er den 15. marts 1958 opsagt af landborepræsentanterne i amtsrådet til ophør 1. april 1959.

Da man ikke under de forhandlinger, der siden er blevet ført mellem parterne, har kunnet opnå enighed om en fortsættelse af fællesskabet, men har forhandlet sig til rette om vilkårene for en opløsning af dette, har amtsrådet anmodet indenrigsministeriet om at medvirke ved opløsningen af det bestående fællesskab og om at fremsætte det for opløsningens gennemførelse nødvendige lovforslag for det høje ting.

Med hensyn til tidspunktet for den påtænkte opløsning, 1. april 1959, kan det vel siges, at det ikke er helt hensigtsmæssigt, og sagen har derfor givet anledning til overvejelser og drøftelser.

For det første må det fremhæves, at spørgsmålet om en eventuel ændring af landets administrative inddeling som helhed i de senere år har været fremme i den offentlige debat. Der er herunder peget på, at den nuværende ordning her i landet ikke er tidssvarende og ikke opfylder de krav, der må stilles nu om dage. Nogle af de tanker, der har været fremme i denne diskussion, er gået i retning af en sammenlægning af mindre kommuner og skabelsen af udvidede fællesskaber mellem amtskommunerne og købstadkommunerne. Bl. a. med den opgave at undersøge disse spørgsmål er der netop, som det vil være det høje ting bekendt, nedsat en kommunalovskommission, der skal foretage en tilbundsående undersøgelse af de herhenhørende problemer og i det hele af problemerne omkring kommunernes styre- og virkeform, og på baggrund af den skete kommissionsnedsættelse er tidspunktet for en ophævelse af den særlige ordning på Bornholm ikke helt naturligt.

Hertil kommer, at det ville være naturlige, at opløsningen skete ved en valgperiodes udløb.

Ud fra disse synspunkter har der af regeringen været forhandlet med amtsrådet om en udsættelse af opløsningen, således at opsigelsen stod ved magt, men tidspunktet for opløsningen udsattes. Det er imidlertid ikke lykkedes at nå til enighed om en sådan ordning; et flertal af amtsrådets landbo-

valgte medlemmer har fastholdt, at de ønsker adskillelsen gennemført pr. 1. april 1959.

Selv om regeringen af de anførte grunde helst havde set en udsættelse af adskillelsetidspunktet, er det fundet rettest at fremsætte forslag om ophævelse af fællesskabet pr. 1. april 1959. Uanset de indvendinger, der kan anføres mod dette tidspunkt, er det naturligt at lægge megen vægt på, at opsigelsen er sket efter de gældende regler og behørigt vedtaget. Hertil kommer, at den nuværende bornholmske ordning efter alles opfattelse lider af klare mangler og ikke kan tænkes lagt direkte til grund for en eventuel landsomfattende nyordning, der må udformes anderledes. Det nuværende fællesskab på Bornholm er i vid udstrækning geografisk, historisk og traditionelt bestemt, og det er i tidens løb smuldret, således at den væsentligste fællesopgave er centralsygehuset. Hverken i sine meget udviklede enkeltheder eller i sin hele opbygning kan den nuværende bornholmske ordning tjene som direkte forbillede for eventuelle fremtidige fællesskaber mellem amtsråds kredse og købstæder. Når hertil kommer, at den fælles repræsentation har været hovedvanskeligheden i samarbejdet, kan man vist — trods alt — fastslå, at der ikke sker større skade ved en ophævelse nu. Den bornholmske ordning bringes så helt på linje med forholdene i det øvrige land, og når nye retningslinjer foreligger for samarbejdet, er overgangsproblemerne de samme for Bornholm som for det øvrige land.

Jeg føler mig derfor alt i alt overbevist om, at der, sådan som forholdene ligger, ikke er tilstrækkelig tungtvejende grunde til at sætte sig ud over den kendsgerning, at en opløsning af det bestående fællesskab er vedtaget, og i overensstemmelse hermed har jeg fundet det rigtigt at fremsætte nærværende forslag om opløsning af det bornholmske amtsfællesskab.

Med hensyn til forslagetets nærmere bestemmelser skal jeg bemærke følgende:

Lovforslaget går ud på ophævelse af det økonomiske fællesskab, ophævelse af købstædernes repræsentation i amtsrådet og afholdelsen af nyt valg til dette.

Fra 1. april 1959 skal i princippet alle

[Indenrigsministeren.]

udgifter, der har påhvilet den for Bornholms købstæder og landdistrikter fælles amtsfond, afholdes af amtskommunen og købstæderne på Bornholm efter de samme regler, som gælder i resten af landet, og på samme måde skal alle indtægter, der er tillagt amtsfonden, tilfalde amtskommunen og købstæderne efter de samme regler, der gælder i den øvrige del af landet.

Når fællesskabet foreslås ophævet, må den for det øvrige land almindeligt gældende lovgivning træde i kraft også på Bornholm, og det foreslås derfor at ophæve de i lovgivningen bestående mange særbestemmelser for Bornholm.

Som det andet hovedpunkt indeholder forslaget bestemmelser om ophævelse af købstædernes repræsentation i amtsrådet og om afholdelse af amtsrådsvalg på Bornholm.

Medens et flertal af de landbovalgte medlemmer af amtsrådet som nævnt ønsker en ophævelse af fællesskabet, har de landbovalgte medlemmer ikke ønsket at tage stilling til spørgsmålet om afholdelse af valg til amtsrådet for tiden indtil 1. april 1962, men har overladt dette spørgsmåls afgørelse til indenrigsministeriet.

I det nuværende amtsråd sidder 8 landbovalgte medlemmer, og det er forekommet mig rettest ikke at lade disse fungere som valgte medlemmer af amtsrådet indtil valgperiodens udløb om 3 år, men at foreslå afholdt valg til amtsrådet, selv om der ikke samtidig skal være valg til sognerådene. Da fællesskabet er opsagt til 1. april og det ikke inden denne dato vil være muligt at afholde amtsrådsvalg, er det foreslået, at de 8 landbovalgte medlemmer fungerer som valgte medlemmer af amtsrådet, indtil det nye amtsråd kan træde i funktion.

Da den bestående overenskomst er opsagt til den 1. april 1959, foreslås det, at loven træder i kraft på denne dag, dog således, at enkelte bestemmelser, navnlig de, der omhandler afholdelse af amtsrådsvalg, træder i kraft straks.

Jeg kan med disse bemærkninger anbefale lovforslaget til det høje tings hurtige og villige behandling.

Jeg skal endelig tillade mig for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om ændring i indkvarteringsloven*.

Fra gammel tid har det påhvilet garnisonskøbstæderne at tilvejebringe kaserner og øvelsespladser til de garnisoner, der findes i købestæderne, mod til gengæld at oppebære en årlig godtgørelse herfor fra staten. De nærmere regler om omfanget af kommunernes forpligtelser og om størrelsen af godtgørelsen findes i indkvarteringsloven af 29. marts 1924, der har afløst ældre lovbestemmelser herom. Allerede i den kommission, som forberedte 1924-loven, såvel som under rigsdagsforhandlingerne om lovforslaget blev der fra kommunal side rettet kritik mod princippet om, at indkvarteringsforpligtelserne skulle påhvile kommunerne, idet man hævdede, at indkvarteringen af landets forsvarsstyrker måtte være en statslig opgave. Yderligere kritiseredes det, at betalingsordningen ikke gav kommunerne dækning for deres udgifter. Over for det sidste blev der såvel fra kommissionsflertallet som fra den daværende indenrigsministers side peget på, at tilstedeværelsen af en garnison i en by normalt tilfører denne store økonomiske fordele.

De senere års udvikling af forsvarsberedskabet har tillige med prisudviklingen givet kommunernes fornævnte kritik yderligere vægt, og statsmagten har da også i nogen grad ved tilrettelæggelsen af kasernebyggeriet efter krigen undladt at bringe indkvarteringslovens regler i anvendelse over for kommunerne for ikke økonomisk at belaste disse for stærkt.

Under disse forhold har man fundet tiden moden til at tage spørgsmålet om kommunernes indkvarteringsforpligtelser op til fornyet drøftelse mellem staten og kommunerne med henblik på at lade hele indkvarteringsbyrden overgå til staten, d. v. s. til forsvarsministeriet. Der har i denne anledning